

ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕТО НА ПОСТМОДЕРНАТА ФИЛОСОФИЯ

Вихрен Бузов

OVERCOMING POSTMODERNIST PHILOSOPHY

Vihren Bouzov

The main topic of this volume is the development of the present-day philosophy from modernism to postmodernism and the subsequent rehabilitation of the modernist grounds of rationality in the present existing situation of a failure of the major globalist illusions. Postmodernist philosophy is a justification of the world domination of the neoliberal ideology.

Key words: *postmodernist philosophy, globalism, neoliberalism*

Пред нашите читатели е поредният том на тематичното международно списание за философия и психология „Диоген“, посветен на пътя на съвременната философия от модерността към постмодерното философстване и повторното реабилитиране на модернистките основания на рационалността в днешното време на провал на глобалистките илюзии.

Постмодернистката критика стимулира съвременната философия и културата като цяло към отказ от абсолютизирането на завещаните от Просвещението рационалистически идеи и принципи. В историята на новоевропейската култура едва ли има друга идея с толкова сложна и противоречива съдба като идеята за рационалността. Тя заема доминиращо място във философията през XVII в. и става представителна за нейните по-нататъшни търсения. Обосновава дръзките универсалистски амбиции на прогресиращото експериментално природознание и насочва процесите на секуларизация на

обществения и духовния живот. Легитимира разрушаването на останелите политически и социални структури и замяната им с нови. Така утвърждаващата се концепция за рационалността се разпростира върху целия спектър на идеите на Модерността – от оптимистичната увереност на философи и учени във всемогъществото на Разума и във възможността да се открият сигурни основи на знанието до прокламирането на единни разумни принципи за устройството на държавата, обществената йерархия, междучовешките отношения и самия човешки живот. Противопоставянето рационално – ирационално формира една от базисните изключващи процедури в мисленето на европейците.

От друга страна, в последните десетилетия на ХХ в. все отчетливо се налага впечатлението за настъпващия край на безразделното господство на целия корпус “рационални” представи или поне за разколебаване на общоприетата представа за рационалността, носеща част от духа на методологичния натурализъм от епохата на Просвещението. То е подкрепено твърде убедително от ред драматични обективни процеси – разделения и несигурен, разтърсван от катастрофални кризи свят, в който живеем, повсеместното победоносно шествие на ирационални форми в духовното и в социалното пространство, неяснотата относно глобалните перспективи на човешката цивилизация.

Разрушаването на класическите идеали за рационалност се осъзнава болезнено от мнозина съвременни мислители. За Ж. Ф. Лиотар то е “разпад на Големите разкази” на Просвещението, обръщане към абсурда и деконструкцията (*ЛИОТАР, Ж. Ф.*, 1996); за Паул Файерабенд е основание да се каже “сбогом на Разума” и да се поведе бунт срещу всички рационални стандарти (*ФЕЙЕРАБЕНД, П.*, 1986); Юрген Хабермас предупреждава за опасността от една техническа цивилизация, разделяща теорията от практиката (*ХАБЕРМАС, Ю.*, 1990, 112), а в “*Космополис. Скритата програма на модерността*” Стивън Тулмин вижда раздялата с абстрактните перфекционистки принципи на рационалността като възвръщане на хуманизма и интелектуалната скромност на Ренесанса (*ТУЛМИН, Ст.*, 1994). Идеята за рационалността е тясно вплетена в набиращия скорост дебат за историческите колизии на модерността и за същ-

ността на постмодерността. Тя поставя проблеми, чийто отговор е от особено значение в търсенето на цялостен подход към оценката на миналото, настоящето и бъдещето на европейската култура. Актуален стана въпросът за разширяване на традиционното разбиране на рационалното и дори за неговото преразглеждане.

Постмодернизмът се опита да замени традиционни рационалистически конструкции като идеята за националната държава, основана на Разума, с химеричната идея за глобална свобода и демокрация, предоставяща неограничени перспективи за човешката субективност. Идеята за прогресивното развитие на обществото под въздействието на науката и технологиите бе заместена от либералните идеи за равноценността на всички гледни точки, на религията и магията с науката, при което последната се разглеждаше като необузdana изява на човешкия експанзионизъм. Във философията и социалните науки се настаняха трайни митове с неясна субективистка обосновка – победата на света на свободата, идентифициран със Запада, над всички останали идеи, идентичности, идеологии. От днешна гледна точка можем спокойно да определим постмодерната философия като опит за оправдание на изгубената идентичност на човека между глобалното и локалното, националното и общочовешкото, разлятата собствена култура и претенциозно налагащия се мултикултурализъм. Опит, който, изглежда, ще се окаже неуспешен и безперспективен. Зад нейните идеалистични мечти постепенно започнаха да прозират интересите на съвременните глобални елити да подчинят по най-ефикасен начин цялото човечество, да стъпчат дебата за социалната несправедливост, бедността, суверенитета на националните държави и социалното безвреме на днешния раздиран от жестоки кризи свят. Постмодернизмът реално се превърна във философско отражение на неолибералното подчиняване на света, прикрито зад двойствени лозунги и митове.

Вероятно е дошло време да се преосмисли постмодернистката критика на рационалистическите „разкази“ и неуспеха на проектите да бъдат деконструирани. Пред нас се открива перспективата за едно тяхно ново преосмисляне – на националните държави като оръжие срещу експанзионизма на глобалния елит, на националните общества, култури и идентичността като единствено средство за

защита на човека в несигурния и несправедлив свят, на науката и технологиите – като инструмент за подобряване на цялостния живот на хората и източник на нови планетарни ценности. Преди две години започнахме да аргументираме тези свои очаквания на проведената през май 2014 г. международна конференция „Философията в след-постмодерна ситуация“. С този том се опитваме да продължим по този път, за да открием нови теоретични опори за задаващото се на хоризонта преосмисляне на постмодернистката философска ера.

В първата част на книгата на преден план излизат модернистките основания на постмодернисткото философстване. Те са свързани с намирането на определени рационалистични отправни точки за осмислянето на ценностите. Втората е по-директно ориентирана към проблемите на социалната философия и по-специално на справедливостта, които са в центъра на днешния дебат за компрометирането на постмодернизма. В тома гостуват авторитетни изследователи от Русия и Румъния, философи от Института за изследване на обществата и знанието при БАН и наши млади колеги.

ЛИТЕРАТУРА

1. ЛИОТАР, Ж. Ф., 1996, Постмодерната ситуация, С., “Наука и изкуство”.

LIOTARD, J. F., 1996, Postmodernata situatsiya, S., “Nauka i izkustvo”.

2. ТУЛМИН, С., 1994, Космополис. Скритата програма на модерността, С., “Калъс”.

TOULMIN, S., 1994, Kosmopolis. Skritata programa na modernostta, S., “Kalas”.

3. ФЕЙЕРАБЕНД, П., 1986, Избранные труды по методологии науки, М., “Прогресс”.

FEYERABEND, P., 1986, Izbrane trud po metodologii nauki, M., “Progress”.

4. ХАБЕРМАС, Ю., 1990, Догматизъм, разум и решение – В: Сивилов, Л. (съст.), Практиката, С., Univ. изд. Св. Климент Охридски, с. 86 – 113.

HABERMAS, Yu., 1990, Dogmatizam, razum i reshenie – V: Sivilov, L. (sast.), Praktikata, S., Univ. izd. Sv. Kliment Ohridski, s. 86 – 113.